

การศึกษาภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านด้านการรักษาโรคเบาหวานด้วยยาสมุนไพร อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ : กรณีศึกษา หมอประกาศิต อำไพพิศ

A Study of Folk Wisdom in Diabetes Treatment with Herbal Medicine, Satuk District, Buriram Province: Case Study Dr. Prakasit Aumpipit

นายธนภัทร์ วรธนปิยกุล¹, นายศตวรรษ สิงห์บ้านหาด¹, เจษฎา อุดมพิทยาสรรพ์^{2*}, กมลวรรณ สุกแดง²

ศันสนียา ไทยเกิด², วิลาวรรณ ศรีพล, สุพัตรา ใจเหมาะ และ อิศรา ศิรมณีรัตน์³

Tanapat Wattanapiyakul¹, Sattawat Singbanhad¹, Jadsada Udompittayason², Kamnolwan Sukdang² Sunsaneeya Thaoed², Wilawan Sipon², Suphatra Jaimoa² and Issara Siramaneerat³

¹วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก จังหวัดนนทบุรี, ²วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดตรัง

³คณะศิลปศาสตร์ ภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

¹Kanchanabhishek Institute of Medical and Public Health Technology Nonthaburi province.

²Sirindhorn College of Public Health Trang province.

³Department of Social Science, Faculty of Liberal Art, Rajamangala University of Technology Thanyaburi Pathumthani province.

บทคัดย่อ

โรคเบาหวานมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย เป็นโรคที่เกิดได้กับทุกเพศทุกวัย และส่วนมากจะพบได้บ่อยที่สุดในผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 และมีโอกาสเกิดภาวะแทรกซ้อนเรื้อรัง เช่น โรคหัวใจ ไตวาย ตาบอด ประเทศไทยต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาพยาบาลจำนวนมาก การแพทย์ภูมิปัญญาพื้นบ้านโดยการใช้สมุนไพรจึงเข้ามามีบทบาทในการดูแลสุขภาพมากขึ้นเนื่องจากมีค่ารักษาที่ไม่สูง กรณีศึกษาวิธีการรักษาโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ของหมอประกาศิต อำไพพิศเป็นผู้ที่มีบทบาทในการใช้ยาสมุนไพรรักษาเบาหวาน และยังไม่มีใครศึกษาเรื่องนี้ จึงเป็นที่มาของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านด้านการรักษาโรคเบาหวานชนิดที่ 2 โดยใช้ยาสมุนไพร เป็นการใช้ทั้งสมุนไพรสดและสมุนไพรแห้งในการรักษา โดยก่อนทำการรักษาหมอประกาศิตจะทำการซักประวัติผู้ป่วยโดยการซักถามอาการและการสังเกตลักษณะทั่วไปโดยรวม จากนั้นจึงทำการตรวจวินิจฉัยโรค โดยมีวิธีการใช้แท่งเหล็กทองเพื่อชั่งน้ำหนักตามร่างกายเพื่อดูพลังงานที่ส่งมาจากอวัยวะของผู้ป่วย เรียกว่าการตรวจร่างกายแบบนี้ว่าการตรวจแบบโอรังเทส เมื่อทำการวินิจฉัยโรคแล้ว จากนั้นจึงทำการจ่ายยาสมุนไพรให้กับผู้ป่วย ด้วยยาในตำรับยาที่จ่ายให้แต่ละคนจะมีปริมาณไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับอาการหนักเบาของผู้ป่วย โดยมีตัวยา 2 ตำรับ คือ (1) ตำรับยาที่ใช้ในการขับพิษสารเคมีและขับพยาธิ มีตัวยาสำคัญคือ แก่นมะเกลือ เปลือกมะหาด ใบคนที่สอ รากหนอนตายหยาก เถาวัลย์เปรียง เพื่อขับพิษสารเคมีและขับพยาธิ (2) ตำรับยาที่ใช้ในการรักษาโรคเบาหวานมีตัวยาสำคัญ คือ รากจืด (มะตุ๊ก) เถาหรือใบย่านางแดง ใบเล็บมือนาง เพื่อรักษาโรคเบาหวานสุดท้ายจึงแนะนำผู้ป่วยเรื่องวิธีการปฏิบัติตัวในการดำเนินชีวิตโดยการกินอยู่แบบธรรมชาติ เพื่อให้ผู้ป่วยกลับมามีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง กลับมาทำงานได้อย่างคนปกติ การศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านยังมีบทบาทในการดูแลสุขภาพโรคเบาหวานระยะที่ 2 ของประชาชน อำเภอ สตึก จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้สมุนไพรในท้องถิ่นและการใช้หลักธรรมชาติ ในการรักษาผู้ป่วยแบบองค์รวม

คำสำคัญ : ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน ; โรคเบาหวาน ; ยาสมุนไพร

*Corresponding author: jadsada@scphtrang.ac.th Tel. 098-2588679

Abstract

Diabetes is increasing continuously. This disease happens to all ages, and mostly occurs in the elderly. Type 2 diabetes patient have chance to develop chronic complications such as heart disease, kidney failure, blindness or leg. Thailand has a lot of experience for many medical cares on this do. Traditional folk medicine using herbs has played a role medical the care more and more because of the low in treatment. A case study of Dr. Prakasit Aumpipit , using the knowledge of local wisdom to treat Diabete is rane and not many standied did the research on it is the story of this study.

The results showed the knowledge of local wisdom of Dr. Prakasit Aumpipit in diabetes treatment. He is the used of both fresh herbs and dried herbs for treatment. Before treatment, the doctor asked the history of patients about the symptoms and general observation. Then the diagnosis using gold bars to point the organs to the body was performance to see the energy sent from the patient's organs. This physical examination called O-ring test examination. Once diagnosed, the patient is then given herbal medicine. The drug dosage regimen is not the same, depending on the severity of the patient which has 2 Drug formulation: (1) first formulation used to detoxify chemicals and parasite. They consisted of ebony, peach, mahal leaf, lemongrass, lily, vinegar to get rid of chemicals and parasites. (2) Second formulation consisted of Licorice (oranges) vine leaves or Yanang leaves nail angle for Diabetes treatment. Finally, it is recommended to patients how to live by eating a natural way to return patients back to normal with a healthy body. This study shows that Traditional folk medicine played a role in the management of Type 2 diabetes in people in Satuk district, Buriram province, using local herbs and using natural principles to treat patients with holistic healing.

Keywords: folk wisdom, folk medicine, herbal medicine

บทนำ

ปัจจุบันพบว่า จำนวนและอัตราผู้ป่วยโรคไม่ติดต่อที่สำคัญ ได้แก่ โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคปอดเรื้อรัง โรคหลอดเลือดสมองใหญ่หรือ อัมพฤกษ์ อัมพาต และโรคเบาหวาน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั่วโลก กลุ่มโรคไม่ติดต่อนี้เป็นกลุ่มโรคที่องค์การอนามัยโรค (WHO) ให้ความสำคัญในการป้องกันและความคุมอย่างเร่งด่วน ซึ่งมีปัจจัยเสี่ยงทางพฤติกรรมร่วมที่สำคัญ 4 ปัจจัยด้วยกัน ได้แก่ การบริโภคยาสูบ การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ บริโภคอาหารที่ไม่เหมาะสม และกิจกรรมทางร่างกายไม่เพียงพอ รวมไปถึงปัจจัยเสี่ยงด้านการเปลี่ยนแปลง 4 ปัจจัย ได้แก่ ความดันโลหิตสูง น้ำตาลในเลือดสูง ภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วน และไขมันในเลือดสูง ซึ่งโรคไม่ติดต่อนี้เป็นโรคที่พบได้ทั่วโลก และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย (กรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุข, 2558) โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคเบาหวานซึ่งเป็นโรคเรื้อรังที่พบได้บ่อยที่สุด และมีอัตราความชุกสูงขึ้นประมาณร้อยละ 2.4 ของประชากรไทย และในประเทศไทยพบว่าผู้ป่วยโรคเบาหวานมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย เป็นโรคที่เกิดได้กับทุกเพศทุกวัย และส่วนมากจะพบได้บ่อยที่สุดในผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 และมีโอกาสเกิดภาวะแทรกซ้อนเรื้อรัง เช่น โรคหัวใจ ไตวาย ตาบอด ต้องตัดเท้าหรือขา ทำให้ผู้ป่วยเกิดความทุกข์ทรมาน ประเทศต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาพยาบาลจำนวนมาก (สำนักกระบวนวิชา กระทรวงสาธารณสุข, 2554) ปัจจุบันถึงแม้ว่าเทคโนโลยีการแพทย์จะมีการพัฒนาไปมากก็ตาม แต่การจัดบริการสุขภาพที่ผ่านมา มุ่งเน้นการรักษาพยาบาลเพื่อแก้ปัญหาความเจ็บป่วย ความพิการ ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงขึ้น เพราะต้องอาศัยเครื่องมือทวิวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีราคาแพงมากขึ้น ดังนั้นการแพทย์ภูมิปัญญาพื้นบ้านจึงเข้ามามีบทบาทในการดูแลรักษามากขึ้นเนื่องจากมีค่ารักษาที่ไม่สูง และใช้สมุนไพรเป็นยาในการรักษา ปัจจุบันองค์ความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านส่วนใหญ่มักเป็นทักษะหรือประสบการณ์ที่สะสมอยู่กับหมอพื้นบ้าน ไม่มีการเขียนหรือบันทึกเป็นตำรา ขาดการสืบทอดและยากต่อการทำความเข้าใจของคนรุ่นใหม่ จึงไม่มีผู้ได้สืบทอดองค์ความรู้พื้นบ้านนี้ ดังนั้นจึงเสี่ยงต่อการสูญหายไปจากแผ่นดินในอีกไม่ช้า

โรคเบาหวานตามทฤษฎีการแพทย์แผนไทย มาจากคำบาลี มธุเมโห อาพาธ มธุ แปลว่า หวาน เมหะหรือเมโห แปลว่า น้ำปัสสาวะ รวมแล้วได้ความว่าน้ำปัสสาวะหวาน สาเหตุเกิดจากจตุรธาตุ หรือธาตุหนึ่งธาตุใดในร่างกายขาดสมดุล ทำให้เกิดการพิการของ ยกนัง(ตับ) ปิหกัง(ไต) ปิตตัง(น้ำดี) และวัคกัง(ม้าม) โดยเฉพาะการพิการของตับเป็นผลให้ตับอ่อนไม่สามารถผลิตฮอร์โมนอินซูลินได้หรือผลิตได้ไม่เพียงพอที่จะนำน้ำตาลที่ได้รับจากสารอาหารไปแปรสภาพเป็นพลังงานไปเลี้ยงอวัยวะส่วนต่างๆภายในร่างกายได้หมด จึงเกิดภาวะน้ำตาลคั่งอยู่ในกระแสเลือดซึ่งจะถูกขับออกมาทางปัสสาวะทำให้ปัสสาวะมีรสหวาน จึงเรียกชื่อโรคตามรสของปัสสาวะว่า “โรคเบาหวาน” นั่นเอง นอกจากปัจจัยของการเกิดโรคอันเนื่องมาจากธาตุในร่างกายขาดสมดุลแล้ว พันธุกรรม ความเสื่อมของร่างกาย การได้รับความกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงจากอุบัติเหตุจนทำให้ตับพิการ หรือได้รับเชื้ออันเนื่องจากสารพิษต่างๆ เช่น โรคตับอักเสบ(hepatitis) โรคตับแข็ง(cirrhosis) ฝัดบอะมีบา(amebic liver-abscess) สถานที่เกิด ฤดูกาล พฤติกรรมการครองตนในชีวิตประจำวันก็เป็นปัจจัยของการเกิดโรคได้ (ชาติชาย นันทเสนีย์, 2556)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านด้านการดูแลรักษาโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ด้วยการใช้อยาสมุนไพร เพื่อที่จะได้นำมาจัดเก็บ รวบรวมองค์ความรู้ไว้อย่างเป็นระบบ และนำเอาองค์ความรู้นี้เป็นฐานข้อมูลการพัฒนาการแพทย์พื้นบ้านให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้นและเพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการแพทย์แผน

ไทยไม่ให้หายจากประเทศและเป็นการนำความรู้มาใช้เป็นแนวการสร้างเสริมสุขภาพของคนในประเทศได้อีกหนึ่งทาง โดยการรวบรวมองค์ความรู้จากหมอพื้นบ้าน คือ หมอประกาศิต อำไพพิศ ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้านใน ดูแลรักษาโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ด้วยการใช้สมุนไพรในการรักษาผู้ป่วย ในเขตพื้นที่ อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ โดยในปัจจุบันประชาชนยังคงเข้ามารับบริการและให้ความสำคัญในการแพทย์พื้นบ้านด้านการดูแลรักษาโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ด้วยยาสมุนไพร และหมอเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องและเป็นที่ยอมรับของคนในพื้นที่ และหมอยังเป็นผู้ที่อยู่ในศีลธรรมอันดีตลอดเวลาที่ได้ทำการรักษาผู้ป่วยจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านด้านการรักษาโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ด้วยยาสมุนไพรของหมอประกาศิต อำไพพิศ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Design) แบบกรณีศึกษาโดยการศึกษาหมอประกาศิต อำไพพิศ บ้านเลขที่ 7 หมู่ 1 ตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการศึกษาภูมิหลัง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมทำการศึกษาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

หมอประกาศิต อำไพพิศ บ้านเลขที่ 7 หมู่ 1 ตำบลสะแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ การศึกษาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งเลือกตามคุณสมบัติที่กำหนด ดังนี้

1. มีประสบการณ์ในการรักษาโรคเบาหวานไม่น้อยกว่า 20 ปี
2. มีผลลัพธ์ในการรักษาเป็นที่ยอมรับในชุมชนและท้องถิ่น
3. ปัจจุบันยังให้การรักษามีผู้มารับบริการรักษาอย่างต่อเนื่อง
4. อยู่ในศีลธรรมอันดีเป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชน
5. อนุญาตยินยอมให้ข้อมูลอย่างเต็มที่
6. เป็นผู้ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบุรีรัมย์หรือกรมการแพทย์แผนไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือชนิด แบบสัมภาษณ์เจาะลึก เป็นคำถามปลายเปิด จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผู้วิจัยได้ศึกษาคิดค้นขึ้นเองตามกรอบแนวคิดแล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดความเหมาะสมกับหมอพื้นบ้าน โดยนำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนจะนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติส่วนบุคคลของหมอพื้นบ้าน และองค์ความรู้ด้านการรักษาโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ด้วยยาสมุนไพร โดยสัมภาษณ์จาก หมอประกาศิต อำไพพิศ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ศึกษานำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านคือ 1.พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการ 2. อาจารย์ประจำภาควิชาการแพทย์แผนไทยวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก 3. แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนาลาว ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (IOC) ประกอบด้วยความถูกต้องเหมาะสมของภาษาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความครอบคลุมของเนื้อหาโดยถือเกณฑ์ความสอดคล้องและการยอมรับของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำข้อคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเองที่หอประกาศิต อำเภอไพศิ อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ โดยทำการศึกษาระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน 2560 ถึงวันที่ 31 ตุลาคม 2560 มีขั้นตอนดังนี้

1. จัดทำหนังสือขออนุญาตจากทางวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก เพื่อขอเก็บข้อมูลจาก หอประกาศิต อำเภอไพศิ
2. ติดต่อประสานงานกับหอพื้นบ้าน (หอประกาศิต อำเภอไพศิ) และแนะนำตัว ทำความรู้จักพร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวกับงานวิจัยและมีการขออนุญาตที่จะทำการศึกษา
3. การสัมภาษณ์เชิงลึกหอพื้นบ้าน เน้นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และพูดคุยแบบเป็นกันเอง โดยมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการพูดคุยใน 5 ประเด็นที่ศึกษาตามแนวคำถามการสัมภาษณ์ ช่วงการลงเก็บข้อมูลจะเก็บในช่วงวันหยุดไม่มีการเรียนการสอน การสัมภาษณ์แต่ละครั้งจะใช้เวลาในการสัมภาษณ์ 1-3 ชั่วโมง ที่บ้านหอพื้นบ้านแต่ละท่าน การลงเก็บข้อมูลของหอแต่ละทางจะเก็บข้อมูลจำนวนท่านละ 3 ครั้ง
4. การบันทึกภาคสนาม จดบันทึกจากสิ่งที่สังเกตเห็น เช่น สถานที่ ลักษณะทางสถานภาพ บทสนทนา พฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลการศึกษาที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การศึกษาครั้งนี้ผู้ทำการศึกษได้บันทึกภาคสนามไปพร้อมกับการสนทนา
5. ขออนุญาตการบันทึกเทปก่อนการสัมภาษณ์ทุกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนและป้องกันการคลาดเคลื่อนของข้อมูล และดำเนินการถอดเทปหลังจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเสร็จทุกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้ศึกษาใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยพิจารณาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล และนำมาอภิปรายผล

จริยธรรมในการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก เอกสารรับรองเลขที่ KMPKT-60020063

ผลการวิจัย

1. การอนุรักษ์และการสืบทอดประสบการณ์

หมอประกาศิต อำไพพิศ เพศชาย เกิดเมื่อวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2500 ปัจจุบันอายุ 60 ปี สถานภาพสมรส เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย ศาสนาพุทธ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม มีประสบการณ์การเป็นหมอพื้นบ้านมา 23 ปี มีความเชี่ยวชาญในการรักษาโรคกระเพาะอาหาร กรดไหลย้อน นิ่วในไต นิ่วในถุงน้ำดี นิ่วในกระเพาะปัสสาวะ แพ้พิษสารเคมี พิษจากพืชและพิษจากสัตว์

จากการให้สัมภาษณ์ของหมอพื้นบ้านเหตุผลที่ทำให้หมอประกาศิต อำไพพิศ มาเป็นหมอพื้นบ้านโดยใช้ยาสมุนไพรรักษาโรค เนื่องจากปู่ของหมอประกาศิตชื่อนายพัน อำไพพิศ มีความรู้ความสามารถด้านการใช้ยาสมุนไพรในการรักษาผู้ป่วยโรคต่างๆ เช่นโรคไข้พิษ โรคคอหิวดกโรค โรคไข้หมาหมู โรคนี้ในไต ซึ่งหมอประกาศิตได้คลุกคลีอยู่กับสมุนไพรทำให้เกิดการซึมซับ และมีความสนใจเรื่องสมุนไพร หมอประกาศิตก็เลยได้เห็นวิธีการรักษาและจดจำตัวยาสสมุนไพรมาบ้าง และเมื่อหมอประกาศิตมีอายุประมาณ 37 ปี มีหมอฟนเจอร์ที่มีชื่อว่าอาจารย์ยงยุทธ ตรีสุขกร มาสอนวิชาให้ เกี่ยวกับการใช้สมุนไพร สอนวิธีการรักษาต่างๆหลายศาสตร์ มีทั้งการตรวจและการจ่ายยารักษาเป็นทั้งศาสตร์แพทย์แผนไทย และศาสตร์ญี่ปุ่น เช่น ด้านเวชกรรมคือการตรวจวินิจฉัยโรค และเภสัชกรรม เป็นการจ่ายยาด้วยสมุนไพร หลังจากนั้นจึงเริ่มทำการรักษาเรื่อยมา ในส่วนขององค์ความรู้ด้านการรักษาโรคเบาหวาน หมอประกาศิต ได้องค์ความรู้สูตรการรักษาโรคเบาหวานได้มา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับหมอพื้นบ้านด้วยกัน หมอประกาศิตจึงจำสมุนไพรมา แล้วก็เอามาประยุกต์ใช้ในแบบของตัวเอง เพื่อให้เป็นการรักษาแบบองค์รวม ในส่วนของ การอนุรักษ์รูปแบบการอนุรักษ์ภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน หมอประกาศิต กล่าวว่า ตอนนี้มีลูกศิษย์อยู่ 3 คน ใครอยากมาเรียนก็จะสอนให้ฟรี แต่ว่าต้องดูคนด้วยว่าเขาอยากรับอยากเอาไหม และปัจจุบันหมอประกาศิต ยังทำการรักษาคนไข้อยู่อย่างต่อเนื่อง เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนและมีผู้มารับการรักษาอย่างต่อเนื่อง

2. รูปแบบการรักษา

จากการศึกษาในครั้งนี้ รูปแบบการรักษาหลักใช้วิธีการตรวจวินิจฉัยสุขภาพโดยการซักถามและจดบันทึกอาการโดยวิธีการตรวจแบบนี้ว่าโอริงเทส (O-Ring Test) การรักษาโดยการกินยาสมุนไพรโดยแบ่งเป็น 2 ช่วงคือ 1. ตำรับยาที่ใช้ในการขับพิษสารเคมีและขับพยาธิ 2. ตำรับยาหรือสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคเบาหวานมีด้วยกัน 3 ตัว คือ รากจืด (มะตุ๊ก) เถาหรือใบย่านางแดง ใบเล็บมือนาง และแนะนำการดำเนินชีวิตของผู้ป่วย เช่น อาหารแสลงกับโรค การออกกำลังกาย

3. ขั้นตอนการรักษา

หลักการตรวจวินิจฉัยโรคนั้นหมอจะใช้วิธีการสังเกตท่าทางการเดินและดูลักษณะทั่วไปโดยรวม เช่น หน้าตา รูปร่างอ้วนผอม ลักษณะการพูดและให้ผู้ป่วยได้เล่าประสบการณ์ให้ฟัง จากนั้นหมอประกาศิตจะใช้แท่งเหล็กช้อนยี้วะตามร่างกายและให้ภรรยาเป็นคนตึงนิ้วมือของหมอเพื่อดูพลังงานที่ส่งมาจากอวัยวะของผู้ป่วย หมอเรียกวิธีการตรวจแบบนี้ว่าโอริงเทส (O-Ring Test) เป็นศาสตร์วิธีการตรวจอย่างหนึ่งของญี่ปุ่น หมอประกาศิต อำไพพิศ มีวิธีการวางแผนการรักษาโดยการให้ผู้ป่วยวางแผนตัวเองว่าจะเลือกใช้วิธีการใดในการรักษา เนื่องจากผู้ป่วยบางรายเคยได้รับการรักษาจากแพทย์แผนปัจจุบันมาก่อน มีความเคยชินที่รับการรักษามาเป็นระยะเวลานาน หรือมีญาติผู้ป่วยบางรายสั่งห้ามไม่ให้กินยาสมุนไพรเพราะเกรงกลัวว่าญาติตนนั้นจะเกิดอันตรายหรือผลที่ตามมา เมื่อผู้ป่วยทำการยินยอมหมอจึงจะเริ่มทำการรักษาโดยการเช็คสุขภาพต่อการจ่ายยาและบอกวิธีการกินยาสมุนไพร จากการสัมภาษณ์ หมอ

ประกาศิต อำไพพิศ ยังกล่าวอีกว่า คือผู้ป่วยเขาจะมาอาการไม่เหมือนกัน บางคนก็อ้วนบางคนก็ผอม เหนื่อยง่ายไหม อิดโรยไหม คือเราต้องมาแยกประเภทเองอีกว่าไอ้คนเป็นเบาหวานนี้มันเกิดจากสาเหตุใด จะแยกได้ก็ต้องตรวจอีกที เพราะมองภายนอกอย่างเดียวเราแยกไม่ได้ มันจะมี 2 ประเภทหลักๆที่คนสมัยนี้ที่เป็นเบาหวานที่เกิดจากการกินผงชูรสและเบาหวานที่เกิดจากพวกน้ำตาลเทียม บางคนก็เป็นทั้งสองอันในคนเดียวเพราะมันเป็นสารเคมีที่ทำลายตับอ่อนมาทั้ง 2 ประเภท หมอประกาศิตมีการใช้อุปกรณ์ในการรักษา ดังนี้

- แขนงเหล็กทอง	1	แท่ง
- รูปภาพฟิล์มถ่ายด้วยกล้องความละเอียดสูง	2	เล่ม
- ถุงพลาสติก	1	ถุง
- ตัวอย่างสารเคมี	6	ชนิด
- ใบบันทึกการซักประวัติและตรวจวินิจฉัยโรค	1	แผ่น
- สมุนไพรร	8	ชนิด

ขั้นตอนการรักษาของหมอประกาศิต อำไพพิศ มีขั้นตอนดังนี้

1. ซักประวัติผู้ป่วยโดยการซักถามอาการและการสังเกตลักษณะทั่วไปโดยรวม จากนั้นอธิบายให้ผู้ป่วยเข้าใจถึงสาเหตุของการเกิดโรคเบาหวานว่ามาจากพฤติกรรมการกิน เช่น การกินของหวานมากเกินไป พวกผงชูรส น้ำตาลเทียม ว่ามันเป็นสารที่ทำลายตับอ่อน แล้วให้ผู้ป่วยนั่งหรือนอนรอเพื่อรอรับการรักษ

2. เริ่มทำการตรวจวินิจฉัยโรค โดยหมอประกาศิตใช้มือข้างหนึ่งถือแขนงเหล็กทองเพื่อชั่งอวัยวะตามร่างกาย และให้ภรรยาของหมอเป็นคนตึงนิ้วมือของหมออีกข้างหนึ่งเพื่อดูพลังงานที่ส่งมาจากอวัยวะของผู้ป่วย โดยหมอจะใช้ นิ้วชี้และนิ้วโป้งทำเป็นรูปตัวโอ หมอจะให้ผู้ป่วยสัมผัสกับตัวอย่างสารเคมีที่เตรียมไว้ใช้ในช่วงการใช้แขนงเหล็กทอง ซึ่งอวัยวะไปด้วย ถ้าสารเคมีตัวไหนมีสะสมในร่างกายผู้ป่วยมากจะทำให้สีของนิ้วที่โดนตึงนั้นหลุดออก โดยสารเคมีที่หมอประกาศิตใช้ตรวจผู้ป่วยโรคเบาหวานมีด้วยกัน 6 ชนิดดังนี้ คือ

- สารเคมีไอโซโพรพิลแอลกอฮอล์ เป็นตัวทำความสะอาดบริเวณที่จะทำการตรวจบริเวณอวัยวะของร่างกาย
- ฟอรัมาลีน เป็นตัวทำความสะอาดแขนงเหล็กทองชั่งอวัยวะ
- น้ำตาลเทียม หมอได้อธิบายว่า เป็นตัวที่ทำลายสมองและตับอ่อน ซึ่งมีอยู่ในจำพวก เครื่องดื่มไอชิสปอนเซอร์ น้ำหวานแช่เย็น

- ผงชูรส หมอได้อธิบายว่า ทำให้เลือดเหนียวและหนืด ตับอ่อนอ่อนแอ
- ครีมเทียม หมอได้อธิบายว่าส่วนมากทำมาจากปาล์ม เช่น พวกกาแฟทรินวัน เป็นต้น พวกนี้จะทำให้เลือดข้น เมื่อสะสม จะทำให้เกิดนิ่วในไตได้

- น้ำตาลทรายขาว หมอได้อธิบายว่าทำให้ระดับน้ำตาลเพิ่มขึ้นและมีผลต่อระดับความเจ็บป่วยของโรคเบาหวาน

หมอประกาศิต ยังกล่าวอีกว่า การรักษาเบาหวานเราต้องเราต้องรักษาแบบองค์รวมร่วมด้วย วิธีการคือเราจะให้ยาที่มันขับพิษสารเคมีขับพยาธิไปด้วย เหมือนเป็นการขับพยาธิออกจากตับอ่อนและขับสารพิษจากอวัยวะต่างๆ อาการเขาจะดีขึ้น จากนั้นเราก็จะแนะนำวิถีการดำเนินชีวิตให้เขาเลือกปฏิบัติ ถ้าเขาปฏิบัติอาการมันก็จะทุเลาลง ร่างกายเค้าก็จะแข็งแรงมีกำลังทำงานได้อย่างคนปกติ เมื่อตรวจตัวอย่างสารเคมีเสร็จหมอก็จะทำการตรวจพยาธิและพวกสารเคมี โดยให้ผู้ป่วยสวมพลาสติกครอบมือไว้ แล้วนำมือไปทาบกับรูปพยาธิชนิดต่างๆและสารเคมีในฟิล์มที่เตรียมไว้ หมอจะห้ามให้ผู้ป่วยสัมผัสโดยตรง โดยฟิล์มเป็นรูปพยาธิและสารเคมีที่ใช้ในการทดสอบเบาหวาน จากนั้นหมอจะใช้แขนงเหล็กทองชี้ไปตามอวัยวะทั่วร่างกายดังเดิม หลังจากนั้นหมอก็จะทำการจดบันทึกรายละเอียดการผู้ป่วยลงในใบบันทึกการซักประวัติและตรวจวินิจฉัยโรคที่เตรียมไว้

3. เมื่อทำการตรวจวินิจฉัยเสร็จเรียบร้อยแล้ว หมอเริ่มทำการจัดยาและจ่ายให้กับผู้ป่วยไปตามรับประทานเองและมีวิธีการรับประทานยาบอกหน้าของยา ตัวยาต่างๆจะเป็นตัวยาที่สั่งซื้อมาและปลูกเอง โดยตัวยาในตำรับยาที่จ่ายจะมีปริมาณแต่ละคนไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับอาการหนักเบาของผู้ป่วย หมอประกาศิต อำไพพิศ กล่าวว่า เมื่อผมตรวจด้วยโริงเทสแล้ว เราก็นำตัวยามาให้ผู้ป่วยสัมผัสเช่นเดิม แล้วก็ใช้แท่งเหล็กตรวจดูว่าสมุนไพรที่ให้ไปมันพอไหม ถ้าไม่พอกรรยาผมก็จะดึงนิ้วผมออกได้ หากมีสิ่งผิดปกติอื่นๆก็จ่ายยาเพิ่ม ใส่ไปจนกว่าตัวยาจะลงตัว ฉะนั้นตัวยาที่ให้ผู้ป่วยทุกคนจะไม่เท่ากัน มันจะเพิ่มจะลดไปเรื่อย ไอ้ตอนตรวจมันไม่ยากหรอก มันยากตอนการจ่ายยาเพื่อที่จะทำให้เค้าหาย

4. หลังจากทำการจ่ายยาให้กับผู้ป่วยเสร็จแล้ว ขั้นตอนต่อไปหมอประกาศิตได้แนะนำวิธีการดูแลตนเองระหว่างการรักษา รวมทั้งวิธีการรับประทานยา โดยวิธีการรับประทานยาที่ถูกต่อนั้นต้องรับประทานยาขับพิษสารเคมีและพยาธิก่อนเป็นระยะเวลา 1 เดือน จากนั้นจึงค่อยมารับประทานสมุนไพรที่ใช้รักษาเบาหวานอีก 2 เดือน และมีการนัดผู้ป่วยมาตรวจเช็คอาการอีกครั้งเมื่อผู้ป่วยรับประทานยาหมด จากนั้นจึงแนะนำวิธีการดำเนินชีวิตกับผู้ป่วยเพื่อให้ผู้ป่วยกลับมามีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรงเป็นปกติ

สำหรับระยะเวลาในการรักษาผู้ป่วยแต่ละราย หมอประกาศิต อำไพพิศ กล่าวว่า เมื่อเราทำการสอบถามอาการและได้ตรวจเสร็จแล้วเรารู้เลยว่าเขาเป็นหนักเป็นเบา ส่วนมากที่มาปรึกษา ถ้าในรายที่เป็นหนักๆเขาเป็นมาหลายปี การรักษา ก็จะใช้เวลาประมาณ 3 เดือนก็เห็นผลชัดเจน ถ้ารายที่เป็นเบาน้อยอาการไม่หนักมาก ก็จะใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน หมอประกาศิต อำไพพิศ มีคำแนะนำในการปฏิบัติตัวและข้อห้ามจากการรักษา ดังนี้

- รับประทานอาหารพื้นบ้าน เช่น พวักพืชผักสวนครัวตามธรรมชาติหรือที่ปลูกเอง กับข้าวเช่น ข้าวน้ำพริกปลาพริกต้ม หรืออาหารที่ทำได้ตามท้องถิ่น
- ละเว้นอาหารที่ปนเปื้อนเคมีต่างๆที่ทำลายตับอ่อน เช่น ผงชูรส น้ำตาลเทียม
- งดอาหารหวาน หรือรับประทานอาหารที่มีความหวานให้น้อยลง
- นอนหลับพักผ่อนให้เพียงพอ
- ดื่มนอนให้เช้าทุกวัน
- ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ไม่หักโหมมากเกินไป

โดยอาการผู้ป่วยเบาหวานเขาจะไม่ค่อยมีแรง อาการซีดๆโรยๆ มีอาการอ่อนเพลีย ไม่มีกำลัง การรักษาจะไม่สนระดับน้ำตาลในเลือด จะเน้นการรักษาองค์รวมเป็นหลักเพื่อฟื้นฟูสุขภาพร่างกายผู้ป่วยให้แข็งแรงกลับมาเป็นปกติ สุข ในด้านการคิดค่าใช้จ่ายการรักษาหมอประกาศิต อำไพพิศ กล่าวว่า ก็คิดค่าใช้จ่ายตามราคาขายที่จ่ายไป ถ้าเป็นโรคเบาหวานก็จะครั้งละ 200 บาท มันจะมีสมุนไพรหลายตัว เนื่องจากโรคเบาหวานมันต้องรักษานานและตัวยาต้องใช้หลายอย่างทั้งที่ปลูกเองและสั่งซื้อมา

4. ตำรับยา

รูปแบบและลักษณะของสมุนไพรในการรักษาโรคเบาหวานของหมอประกาศิต อำไพพิศ คือการนำสมุนไพรทั้งสดและแห้งต้ม น้ำ แล้วดื่มแทนการดื่มน้ำปกติเมื่อเวลาท้องว่าง โดยสมุนไพรที่รักษาโรคเบาหวานมีทั้งหมด 2 ตำรับ ดังนี้

1. ตำรับยาที่ใช้ในการขับพิษสารเคมีและขับพยาธิเป็นสมุนไพรแห้ง ประกอบไปด้วย แก่นมะเกลือ เปลือกมะหาด ใบคนที่สอ รากหนอนตายหยาก เถาว์วัลย์เปรียง โดยสัดส่วนของสมุนไพรที่จ่ายให้กับผู้ป่วยมีปริมาณไม่เท่ากันในแต่ละราย ขึ้นอยู่กับวิธีการตรวจโริงเทส วิธีการรับประทานยา คือ นำสมุนไพรใส่หม้อต้ม ใส่ น้ำพอท่วมยา ต้มนาน

15 นาที รินเอาแต่น้ำกิน 1-2 แก้วต่อครั้ง เข้า- เย็น ติดต่อกัน 5 วัน หรือรับประทานตอนท้องว่าง เป็นระยะเวลา 1 เดือน

2. ตำรับยาหรือสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคเบาหวานมีด้วยกัน 3 ตัว คือ รางจืด (มะตูม) เถาหรือใบย่านาง แดง ใบเล็บมือนาง โดยสมุนไพรแต่ละตัวจะใช้กับผู้ป่วยเบาหวานแต่ละรายไม่เหมือนกัน หมอประกาศิตกล่าวว่า สมุนไพรนั้นมันมีวิธีการใช้กับผู้ป่วยต่างกัน เช่น รางจืดเหมาะกับผู้ป่วยเบาหวานคนนี้แต่ผู้ป่วยเบาหวานอีกคนจะใช้ไม่ได้ ง่ายๆคือสมุนไพรตัวนี้ใช้กับอีกคนได้ผลกับอีกคนไม่ได้ผล มันไม่ช่วยอะไร โดยวิธีการตรวจสอบความเข้ากันว่า สมุนไพรตัวใดเหมาะกับผู้ป่วยคนใดจะใช้วิธีการตรวจ โอริงเทส วิธีการรับประทานยาสมุนไพรทั้ง 3 ตัวมีดังต่อไปนี้

- รางจืด (มะตูม) นำใบของต้นรางจืดมาจะเป็นใบสดหรือใบแห้งก็ได้ มาใส่หม้อเติมน้ำให้เต็ม ให้สมุนไพรอยู่แค่ก้นหม้อ สมุนไพร 1 กำมือ ต่อน้ำ 1 ลิตร ต้มให้สมุนไพรออกสีจางๆ รินเอากินแต่น้ำ ต้มครั้งหนึ่งกินได้ 2-3 วัน รับประทาน ตอนเช้าและเย็น หรือเมื่อตอนกระเพาะว่าง ครั้งละ 2 แก้ว เป็นระยะเวลา 2 เดือนแล้วแต่อาการ

- ย่านางแดง นำใบหรือเถาจะสดหรือแห้งก็ได้ ถ้าสดจะมีสรรพคุณมากกว่า มาต้มกับน้ำเพ้น้ำพอท่วมสมุนไพร ใช้ดื่ม เป็นยา รับประทานตอนเช้าและเย็น ครั้งละ 1-2 แก้ว เป็นระยะเวลา 2-3 เดือนแล้วแต่อาการ

- เล็บมือนาง นำใบสดของต้นเล็บมือนาง มาตากแดดให้แห้ง จากนั้นจึงเอามาบด คั้นขิงเป็นชา รับประทานเช้าและเย็น ครั้งละ 1 แก้ว รับประทานเป็นระยะเวลา 2 เดือน

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายผลการศึกษาการให้ความรู้เรื่องภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านด้านการรักษาโรคเบาหวานด้วยยาสมุนไพร โดยหมอประกาศิต อำไพพิศ ลักษณะเด่นและความแตกต่างด้านการรักษาโรคเบาหวาน ด้านการตรวจวินิจฉัยโรคคือใช้วิธีการ O-Ring Test ซึ่งเป็นศาสตร์การตรวจโรคแบบญี่ปุ่น เมื่อมีผู้ป่วยโรคเบาหวานมารับบริการ ขั้นตอนแรกของหมอคือ การซักประวัติ การดูลักษณะทั่วไปของผู้ป่วย วิธีการตรวจแบบ O-Ring Test โดยหมอประกาศิตใช้แทงเหล็กข้อวียะตามร่างกายและให้ภรรยาเป็นคนตึงนิ้วมือของหมอเพื่อดูพลังงานที่ส่งมาจากอวัยวะของผู้ป่วยเพื่อใช้ตรวจความผิดปกติของโรคเบาหวานเพื่อใช้ในการพิจารณาการจ่ายรักษาโรค สอดคล้องกับ Omura and Yoshiaki (1986) จากผลการศึกษาพบว่า ระหว่างการตรวจสอบ O-Ring Test กับการนำเลือดไปใช้ในทางเคมีเลือดเมื่อทำเคมีในเลือดทันทีหลังจากพบความผิดปกติการสนับสนุนข้อมูลทางเคมีของโลหิต คือ ในผู้ป่วยที่มีอาการผิดปกติในตับอ่อน แต่ผู้ที่มีระดับน้ำตาลในเลือดต่ำอยู่ในช่วงปกติการทดสอบความทนทานต่อกลูโคสในเวลา 6 ชั่วโมงมักพบความผิดปกติอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ระดับกลูโคสและอินซูลินผิดปกติ เอนไซม์ตับ LDH CPK , SGOT และ SGPT 30 นาทีหลังจากเริ่มการทดสอบและอีกครั้งในช่วง 4 ชั่วโมง (เมื่อพบภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ) การตรวจแบบ O-Ring Test มีผลกับระดับสารเคมีในร่างกาย ลักษณะเด่นและความแตกต่างด้านการรักษาโรคเบาหวาน ด้านการรักษาโรคเบาหวานด้วยยาสมุนไพร ประกอบด้วยยา 2 ตำรับ คือ ตำรับยาที่ใช้ในการขับพิษสารเคมีและขับพยาธิ และ ตำรับยารักษาโรคเบาหวาน โดยวิธีการจ่ายยา คือ หมอจ่ายยาเป็นรูปแบบยาต้ม สมุนไพรส่วนมากเป็นรสเฝื่อน ตำรับยารักษาโรคเบาหวาน มีด้วยกัน 3 ตัว คือ รางจืด (มะตูม) เถาหรือใบย่านางแดง ใบเล็บมือนาง มีสรรพคุณในการลดน้ำตาลในเลือดสอดคล้องกับ ศุภเกตต์ แสนทวีสุข (2547) ทำการศึกษาฤทธิ์ของใบย่านางแดง ในการลดระดับน้ำตาลในเลือดของหนูขาวเบาหวาน และหนูขาวปกติ จากผลการศึกษาพบว่า สมุนไพรใบย่านางแดงขนาด 0.5 และ 1g/ กก. น้ำหนักตัว สามารถลดระดับน้ำตาลในเลือดของหนูเบาหวานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ตั้งแต่วันที่ 3 จนถึง วันที่ 7 ของการทดลอง

ผลการศึกษาสอดคล้องกับทินกร เหล่าทอง (2556) ทำการศึกษาศักยภาพของเบอเบอร์รินจากสารสกัดรางจืด ต่อการควบคุมการแสดงออกของยีนที่เกี่ยวข้องกับภาวะเครียดออกซิเดชันในหนูเมาส์ที่ถูกชักนำภาวะเบาหวานชนิดที่ 2 จากผลการศึกษาพบว่า หนูทดลองปกติได้รับสารสกัดรางจืดพบว่าการเปลี่ยนแปลงระดับลิปิดเปอร์ออกไซด์ออกซิเดชัน กลูตาไทโอน การแสดงออกของยีน GPx และ CAT รวมทั้งสมรรถนะของเอนไซม์ CAT จากระดับปกติ ในขณะที่หนู ที่มีภาวะเบาหวานพบว่าการได้รับสารสกัดรางจืดสามารถลดระดับน้ำตาลในเลือด ระดับลิปิดเปอร์ออกไซด์ออกซิเดชัน การแสดงออกของยีน GPx, CuZn-SOD, CAT และตำรับยาที่ใช้ในการขับพิษสารเคมีและขับพยาธิประกอบด้วย แก่นมะเกลือ เปลือกมะหาด ใบคนทีสอ รากหนอนตายหยาก เถาวัลย์เปรียง สรรพคุณช่วยในการล้างพิษและขับพยาธิจากตับอ่อน สอดคล้องกับ ชลาลัย โชคดีศรีจันทร์ (2558) ทำการศึกษากาแฟแพนไทยกับโรคเบาหวาน ผลจากการศึกษาพบว่า เปลือกมะหาด รสผาด พบสาระสำคัญในกลุ่มไตรเทอร์พีนอยด์ ได้แก่ beta-amyrin acetate, lupeol acetate, tannin มีฤทธิ์ขับพยาธิใบไม้ในหลอดทดลอง โดยสารที่ออกฤทธิ์คือสาร 2,4,5-tetrahydroxystilbene (oxyreveratrol) ซึ่งจากการศึกษาไม่พบความเป็นพิษ มีสรรพคุณในการลดน้ำตาลในเลือด ปรับสมดุลร่างกายและขับพยาธิ ด้านการอนุรักษ์และการสืบทอดประสบการณ์ พบว่า ได้สืบทอดภูมิปัญญาพื้นบ้าน ด้านการรักษาโรคต่างๆด้วยยาสมุนไพรมาจากบรรพบุรุษที่ได้จากการสังเกต จดจำ และการปฏิบัติประกอบกับการสั่งสมเรียนรู้จากประสบการณ์การรักษาเป็นระยะเวลายาวนานและการหมั่นศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญารัตน์ จันทรโสมและคณะ (2553) ได้ศึกษาภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน กรณีศึกษาพระครูบุญนสารโสภิต (หลวงปู่สม) วัดทุ่งทวีศรีร่มเย็น ตำบลโคกล่าม อำเภोजตุรพักตรพิมาน จากผลการศึกษาพบว่า พระครูบุญนสารโสภิต หรือชาวบ้านเรียก (หลวงปู่สม) เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้บวชเรียนเป็นสามเณรเมื่ออายุ 16 ปี และเริ่มเรียนรู้การรักษาโรคจากบิดา ขั้นตอนต่อมาเป็นการให้คำแนะนำการปฏิบัติตัวของผู้ป่วย มีการเรียกเก็บค่าบริการเพื่อเป็นค่าบูชาครู และเพื่อเป็นค่าสมุนไพรรักษา

ผลการศึกษาสอดคล้องกับพรทิพย์ แก้วชิน และนฤฤทธิ์ พลสูงเนิน (2558) ที่ทำการศึกษากุมิปัญญา การแพทย์พื้นบ้านในเขตอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา จากผลการศึกษาพบว่า แพทย์พื้นบ้านส่วนใหญ่ให้บริการทางด้านการแพทย์พื้นบ้านแก่คนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงแล้วแต่ผู้ป่วยจะให้ หมอประกาศิต อำไพพิศมีการเรียกชื่อโรคเบาหวานและผู้ป่วยโรคเบาหวานเหมือนกันตามการแพทย์แผนไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของแสงสิทธิ์ ฤกษ์ภู (2559) ได้ศึกษาเบาหวาน (มธุเมโห) จากการศึกษาพบว่า ตามหลักการแพทย์แผนไทยพบว่า โรคเบาหวานปรากฏอยู่ในคัมภีร์ในคัมภีร์คิริมานนธ์ พระไตรปิฎกทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า มธุเมโห หมอประกาศิต อำไพพิศมีการอธิบายสมุฏฐานการเกิดโรคว่าเกิดจากการได้รับสารพิษใช้ร่างกายมากเกินไปคือ พิษที่เกิดจากผงขุรส พิษที่เกิดจากน้ำตาลเทียม พิษที่เกิดโลหะหนักต่างๆ พิษที่เกิดจากพยาธิ จึงส่งผลให้ตับอ่อนทำงานผิดปกติ ส่วนในด้านของการแพทย์แผนไทยเชื่อว่า โรคเบาหวานมีสมุฏฐานมาจาก เสมหะกำเริบพิการไปเป็นเหตุให้ปิตตะหย่อน หรือเกิดจากสมุฏฐานปิตตะหย่อน-พิการเป็นเหตุให้เสมหะกำเริบ ซึ่งสมุฏฐานปิตตะทางการแพทย์แผนไทยมีความสัมพันธ์กันกับการแพทย์แผนปัจจุบันคือ ตับ ตับอ่อน คือการทำงานของพละปิตตะทำงานไม่สามารถทำงานได้เป็นปกติ ส่วนของหลักการจ่ายยารักษาโรค หมอประกาศิตมีหลักการจ่ายยาโดยการจ่ายสมุนไพรรักษาเป็นรสเมาเบื่อ ช่วยในการล้างพิษและขับพยาธิจากตับอ่อน เพื่อให้ตับอ่อนทำงานได้อย่างเป็นปกติ

ประโยชน์ของงานวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. เพื่อรักษามรดกภูมิปัญญาของพื้นที่บ้านในการดูแลรักษาโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ด้วยยาสมุนไพรของหมอประกาศิต อำเภอสตึก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ มิให้สูญหาย
2. เพื่อเป็นฐานข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาต่อยอด นำไปใช้พัฒนาองค์ความรู้ต่อไป
3. ควรมีการนำองค์ความรู้ด้านการแพทย์พื้นบ้านในการรักษาโรคเบาหวานในครั้งนี้ไปทำการศึกษาวิจัยต่อไปในด้านประสิทธิภาพของการรักษาและทำการเปรียบเทียบกับศาสตร์อื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.(2558). รายงานประจำปี ANNUAL REPORT 2015. กรุงเทพฯ: กรมการควบคุมโรคจัดทำ.
- กัญญารัตน์ จันโสม. (2553). ภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านไทย กรณีศึกษา พระครูพัฒน์สารโสภี(หลวงปู่สม) จังหวัดร้อยเอ็ด. (ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชลาลัย โชคดีศิริจันทร์. (2558). การแพทย์แผนไทยกับโรคเบาหวาน. บทความ.แพทย์แผนไทยปฏิบัติการวิทยาลัยการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศ.
- พรทิพย์ แก้วชิน และนฤทธิ์ พลสูงเนิน. (2558). การศึกษาภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านในเขตอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัด นครราชสีมา. (รายงานการวิจัย). นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.
- ทินกร เหล่าทอง. (2556). ศักยภาพของเบอเบอรินจากสมุนไพรรางจืดต่อการควบคุมการแสดงออกของยีนที่เกี่ยวข้องภาวะเครียดออกซิเดชันในหนูเมาส์ที่ถูกชักนำภาวะเบาหวานชนิดที่ 2 และวิถีชีวสังเคราะห์ของฮอโมนเพศในหนูเมาส์. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเภสัชเคมีและผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศุภเกต แสนทวีสุข. (2547).ฤทธิ์ของสมุนไพรย่านางแดงในการลดระดับน้ำตาลในเลือดของหนูเบาหวาน.วิทยานิพนธ์ปริญญา วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการ วิจัยเภสัชศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักกระบวนวิชา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2554) . รายงานแผนผังวิธีทางระบาดวิทยา โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และหัวใจขาดเลือด. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและวัสดุภัณฑ์ (รสพ).
- แสงสิทธิ์ กฤษฏี. (2559). เบาหวาน (มธเมโท) ตามหลักการแพทย์แผนไทย. วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์บัณฑิต วิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- Omura and Yoshiaki. (1986) . editorial “ bi-digital o-ring test molecular identification and localization method” and its application in imaging of internal organs and malignant tumors as wells as identification and localization of neurotransmitters and micro-organisms. *Journal Acupuncture & Electro-Therapeutics Research*. (36). 65-100